

YOUTH SOCIAL INTEGRATION: NORMS AND DEVIATIONS – A PHILOSOPHICAL APPROACH

Gulnoza Karimova

PhD, senior lecturer

Fergana State University

Fergana, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: youth socialization, social norm, social deviation, philosophical approach, social identity, value system, social behavior, cultural transformation, globalization, social control, individual–society relations, social balance.

Received: 19.12.25

Accepted: 20.12.25

Published: 21.12.25

Abstract: This article analyzes the philosophical content of the concepts of norm and social deviation in the process of youth socialization, as well as their role in the development of society. It is known that social norms are interpreted as an important factor in shaping the behavior, values, and social identity of a young individual. From this perspective, states of deviation are examined philosophically as manifestations of imbalance in the socialization process and as expressions of contradictions between the individual and society. The article reveals the dialectical relationship between norm and deviation, their interconnection, and their impact on the social experience of youth, and also philosophically analyzes the influence of globalization, information technologies, and the transformation of values on youth socialization in contemporary socio-cultural conditions.

YOSHLAR IJTIMOIYLASHUVIDA ME'YOR VA OG'ISH: FALSAFIY YONDASHUV

Gulnoza Karimova

Phd, katta o'qituvchi

Farg'ona davlat universiteti

Farg'ona, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: Yoshlar ijtimoiylashuvi, ijtimoiy me'yor, ijtimoiy og'ish, falsafiy yondashuv, ijtimoiy identitet, qadriyatlar tizimi, ijtimoiy xulq-atvor, madaniy

Annotatsiya: Mazkur maqolada yoshlar ijtimoiylashuvi jarayonida me'yor va ijtimoiy og'ish tushunchalarining falsafiy mazmuni va ularning jamiyat taraqqiyotidagi

transformatsiya, globallashuv, ijtimoiy nazorat, shaxs va jamiyat munosabati, ijtimoiy muvozanat.

o'zni tahlil qilingan. Ma'lumki, ijtimoiy me'yorlar yosh shaxsning xulq-atvori, qadriyatlari va ijtimoiy identitetining shakllanishida muhim omil sifatida talqin etiladi. Shu jihatdan, og'ish holatlari ijtimoiylashuvdagi muvozanatning buzilishi, shaxs va jamiyat o'rtasidagi ziddiyatlarning namoyon bo'lishi sifatida falsafiy nuqtai nazardan yoritiladi. Maqolada me'yor va og'ishning dialektik munosabati, ularning o'zaro bog'liqligi hamda yoshlar ijtimoiy tajribasiga ta'siri ochib berilgan bo'lib, zamonaviy ijtimoiy-madaniy sharoitda globallashuv, axborot texnologiyalari va qadriyatlar transformatsiyasining yoshlar ijtimoiylashuviga ta'siri falsafiy jihatdan tahlil qilingan.

НОРМА И ОТКЛОНЕНИЕ В СОЦИАЛЬНОЙ ИНТЕГРАЦИИ МОЛОДЕЖИ: ФИЛОСОФСКИЙ ПОДХОД

Гулноза Каримова

PhD, старший преподаватель

Ферганский государственный университет

Фергана, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: социализация молодежи, социальная норма, социальное отклонение, философский подход, социальная идентичность, система ценностей, социальное поведение, культурная трансформация, глобализация, социальный контроль, отношения личности и общества, социальное равновесие.

Аннотация: В данной статье анализируется философское содержание понятий нормы и социального отклонения в процессе социализации молодежи, а также их роль в развитии общества. Известно, что социальные нормы интерпретируются как важный фактор формирования поведения, ценностей и социальной идентичности личности молодого человека. С этой точки зрения состояния отклонения рассматриваются с философских позиций как проявление нарушения равновесия в процессе социализации, а также как выражение противоречий между личностью и обществом. В статье раскрывается диалектическая взаимосвязь нормы и отклонения, их взаимозависимость и влияние на социальный опыт молодежи, а также с философской точки зрения анализируется влияние глобализации, информационных технологий и трансформации ценностей на

Kirish. Yoshlar ijtimoiylashuvi – bu shaxsning jamiyatga moslashish, uning ijtimoiy meʼyorlarini qabul qilish, qadriyat tizimini oʻzlashtirish va ijtimoiy identitetini shakllantirish jarayoni boʻlib, sotsiologiya va falsafiy tadqiqotlarda muhim mavzu sifatida koʻriladi. Yoshlar hayotining har bir bosqichi, ularning xulq-atvori va ijtimoiy munosabatlari bevosita ijtimoiy meʼyorlar bilan bogʻliqdir. Ijtimoiy meʼyorlar shaxsning jamiyatdagi oʻrnini belgilash, xulq-atvorni tartibga solish va ijtimoiy barqarorlikni taʼminlashda asosiy omil hisoblanadi. Shu bilan birga, jamiyat meʼyorlaridan ogʻishlar – shaxs va ijtimoiy muhit oʻrtasidagi ziddiyatlarning, ijtimoiy muvozanatning vaqtinchalik buzilishining ifodasi sifatida namoyon boʻladi.

Zamonaviy jamiyatda globallashtirish, axborot texnologiyalari, madaniyatlararo muloqot va qadriyatlar transformatsiyasi yoshlar ijtimoiylashuviga sezilarli taʼsir koʻrsatmoqda. Yoshlar oʻzining shaxsiy xususiyatlari, qiziqishlari va ijtimoiy faoliyati orqali jamiyatning turli qatlamlari bilan uzviy bogʻlanadi, shu jarayonda meʼyorlar bilan moslashadi yoki ulardan ogʻishlarni namoyon qiladi. Bu holatlar, oʻz navbatida, ijtimoiy identitetning shakllanish jarayoniga bevosita taʼsir qiladi. Ijtimoiy ogʻishlar nafaqat shaxsiy muammolar, balki kengroq ijtimoiy fenomen sifatida ham eʼtiborga olinadi, chunki ular jamiyatdagi ijtimoiy normativlar, qadriyatlar va institutlar bilan uzviy bogʻliqdir.

Falsafiy nuqtai nazardan, meʼyor va ogʻish oʻrtasidagi munosabat dialektik tabiatga ega boʻlib, ular bir-birini toʻldiradi va bir vaqtda jamiyatning ijtimoiy barqarorligi hamda oʻsish jarayonini aks ettiradi. Meʼyorlar shaxsni ijtimoiy muhitga moslashtiruvchi vosita sifatida, ogʻishlar esa ijtimoiy oʻzgarishlar, innovatsiyalar va yangilanishlarni ragʻbatlantiruvchi element sifatida talqin etilishi mumkin. Shu bois, yoshlar ijtimoiylashuvini oʻrganishda meʼyor va ogʻish tushunchalarining falsafiy tahlili ijtimoiy hodisalarni chuqurroq anglash, shaxs va jamiyat oʻrtasidagi murakkab munosabatlarni tadqiq etish imkonini beradi.

Asosiy qism. Sotsializatsiyaning shakllanishiga quyidagi holatlar yordam berdi: - inson ijtimoiy mavjudot boʻlib, u oʻz turi bilan birgalikda yashaydi va boshqa individlar bilan oʻzaro munosabatda boʻlish orqali oʻz ehtiyojlarini amalga oshiradi; - inson tafakkur qiluvchi mavjudot, u aqliy vositalar va tilni rivojlantirish orqali ijtimoiy tajribani uzatadi va takomillashtiradi; - inson ruhiy mavjudot boʻlib, u oʻz harakatlarini “mumkin” va “kerakli” stereotiplariga koʻra cheklaydi; - inson ijodkor mavjudot boʻlib, u oʻz imkoniyatlarini toʻliq roʻyobga chiqarish uchun ijtimoiy qadriyatlarni qayta koʻrib chiqadi, uyushmalarning yangi shakllarini yaratadi. Ijtimoiy jarayon sifatida sotsializatsiya rivojlanishning bir necha bosqichlarini bosib oʻtdi. Dastlab u yosh avlodni mehnatga jalb qilish, muayyan koʻnikma va malakalarni shakllantirish orqali ularni jamiyat

hayotiga tayyorlash (moslashtirish) bo'yicha stixiyali faoliyatda namoyon bo'ldi. Vaqt o'tishi bilan sotsializatsiya nafaqat mehnat jamoasida faoliyat shakllari, xatti-harakatlari va modellarini shakllantirishni, balki avlodlar o'rtasidagi o'zaro ta'sir usullarini, shuningdek shaxsning rol qobiliyati jinsi, yoshi va ijtimoiy xususiyatlariga bog'liq bo'lgan maqom va rol pozitsiyalarini ham o'z ichiga qamrab oldi.

Mehnat va hayotiy funktsiyalarni rivojlantirishda sotsializatsiya shaxsning ma'lum bir faoliyat turiga moslashishiga, uni mustaqil ravishda amalga oshirish ko'nikmalarini rivojlantirishga, sub'ekt pozitsiyasining to'liqligini va ushbu qismdagi natija uchun javobgarlikni olishga yordam beradi. Ijtimoiylashuv jarayonida shaxs, bir tomondan, mehnat faoliyatini samarali amalga oshirish uchun o'zi uchun zarur bo'lgan ma'lum bilim va ko'nikmalar majmuini egallaydi; ikkinchi tomondan, ijtimoiy muhit bilan o'zaro munosabatda bo'lish uchun jamoa hayotida faol ishtirok etish. Jamiyat uchun sotsializatsiya jarayonining roli va ahamiyati shundan iboratki, u o'zining yaxlitligini saqlashga intilib, uning barcha vakillari uchun majburiy bo'lgan muayyan ijtimoiy normalar va xatti-harakatlar qoidalarini ishlab chiqadi. Shaxs uchun sotsializatsiyaning o'rni va ahamiyati jamiyatning to'la huquqli vakili bo'lishni orzu qilgan holda, u ko'rsatilgan ijtimoiy normalar va xatti-harakatlar qoidalarini o'rganishi kerakligi bilan belgilanadi. Sotsializatsiya shaxsning ma'lum ijtimoiy sharoitlarga moslashishiga va o'rganilgan ijtimoiy qoidalar, an'analar va me'yorlar asosida ijtimoiy takror ishlab chiqarish tizimiga integratsiyalashuviga yordam beradi.

Yoshlarni tayyorlash ijtimoiy munosabatlar tizimiga integratsiyalashuvi, sotsializatsiya jarayonidan tashqarida yosh avlodning ijtimoiy salohiyatini shakllantirish va rivojlantirish mumkin emas. Shunday qilib, sotsializatsiya ikki tomonlama jarayon bo'lib, shaxs o'z hayoti davomida ijtimoiy normalarni, madaniy qadriyatlarni jamiyat a'zolariga uzatadi va shaxsning ushbu jamiyatda mehnat qilishiga imkon beradigan xatti-harakatlar modellarini o'rganadi. Yuqoridagilardan kelib chiqib, sotsializatsiya jarayonining mazmuni quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- shaxsning o'zi va boshqa odamlar bilan munosabatlar usullarini bilish; - ijtimoiy va madaniy qadriyatlarni o'zlashtirish;
- jamiyat tuzilishi va alohida ijtimoiy institutlarning ahamiyati haqidagi bilimlarni o'zlashtirish;
- fan va ijtimoiy sohalarda amaliy faoliyat ko'nikmalarini egallash;
- o'z qadriyat yo'nalishlari va munosabatlari tizimi bo'yicha olingan bilimlar asosida rivojlantirish;
- muayyan ijtimoiy pozitsiyalarni egallash, tegishli ijtimoiy normalar va rollarni ichkilashtirish.

Ijtimoiylashuvning ochiq tabiati jamiyatning bir qismiga va uning tarkibiy qismlariga muayyan shaxsga ta'sir qilish maqsadlarini aniq tushunish bilan bog'liq. Shunga asoslanib, ochiq sotsializatsiya - bu turli ijtimoiy institutlar, tashkilotlar va jamoalar tomonidan ishlab chiqariladigan shakllanayotgan shaxsga to'g'ridan-to'g'ri maqsadli ta'sir qiladi. Ijtimoiylashuvning yashirin (latent) tabiati sotsializatsiya jarayonining muvaffaqiyatini, shuningdek uning yakuniy natijasini belgilovchi mafkuraviy, axloqiy, estetik va boshqa tamoyillar, ideallar, talablar va me'yorlar bilan bog'liq. Shunga asoslanib, yashirin sotsializatsiya sotsializatsiya jarayonini bilvosita boshqaradigan shart-sharoitlar va omillarning harakatidir. Sotsializatsiya ma'lum bir tuzilishga ega bo'lib, uning asosiy elementlari sotsializatsiya bosqichlari, agentlari, mexanizmlari va shartlarini belgilab beradi. Ko'pgina tadqiqotchilar ikkita asosiy bosqichni - birlamchi va ikkilamchi sotsializatsiyani ajratib ko'rsatishadi. Shu bilan birga, ba'zi tadqiqotchilar shaxsning dominant faoliyat turini sotsializatsiya bosqichlarini ajratish uchun asos deb hisoblashadi. Ularning fikricha, birlamchi (mehnatdan oldingi) ijtimoiylashuv shaxsning bolalik, yoshlik va yoshlik davrlarini qamrab oladi va uning ta'lim olish jarayonida (oila va ta'lim muassasalarida) amalga oshiriladi; ikkilamchi (mehnat) sotsializatsiya esa, shaxsning yoshlik, yoshlik, kamolot va qarilik bosqichlarini va uning mehnat faoliyati jarayonini (mehnat kollektivi doirasini) qamrab oladi. Boshqa tadqiqotchilar ma'lum bir ijtimoiy institutning sotsializatsiya qiluvchi shaxsga ta'sirining ustunligini birlamchi va ikkilamchi sotsializatsiyani farqlash uchun asos deb bilishadi. Ularning fikriga ko'ra, birlamchi sotsializatsiya oila sotsializatsiyaning asosiy instituti bo'lishni to'xtatganda tugaydi va sotsializatsiyaning asosiy funktsiyalari ta'lim tizimiga, mehnat jamoalariga o'tkaziladi. Ayrim hollarda sotsializatsiya jarayoni uch bosqichga bo'linadi:

- oilada bolaning ijtimoiylashuvi;
- bolalar, o'smirlar, yigitlar va yoshlarni ta'lim sharoitida ijtimoiylashtirish muassasalari;
- mehnat jamoasi sharoitida yanada sotsializatsiya.

Ijtimoiylashgan, ma'lum ijtimoiy xususiyatlarga ega bo'lgan va ularni o'z hayoti davomida amalga oshirgan har bir shaxs, u yoki bu tarzda o'zgarish va rivojlanishda davom etadi. Demak, sotsializatsiya individning hayot siklining qaysidir bosqichida tugamaydi, balki butun hayoti davomida davom etadi. Agar birlamchi sotsializatsiya jarayonida, asosan, shaxs o'qitiladigan va tarbiyalanadigan jamiyat, muassasa va tashkilotlarga tegishli bo'lsa, ikkilamchi sotsializatsiya jarayonida shaxsning faoliyati jamiyat faoliyati bilan bog'liq bo'lib, u faol shaxs sifatida harakat qiladi. Ijtimoiylashuv jarayonining qonuniyligi - bu jarayonda shaxsning o'zi rolining oshirishidan iborat. Agar birlamchi sotsializatsiya bosqichida shaxs sotsializatsiya ob'yekti sifatida harakat qilsa, ikkilamchi sotsializatsiya bosqichida u ko'proq darajada ushbu jarayonning sub'ektiga aylanadi.

Aytish mumkinki, shaxs o'zining uzoq rivojlanish davrini tugatgandan so'ng, u ijtimoiy tuzilishda ma'lum pozitsiyalarda mustahkamlanadi. Shuni ta'kidlash kerakki, ba'zi hollarda shaxsning o'zi va asosiy ijtimoiy institutlar tomonidan boshlangan qayta ijtimoiylashtirish (qayta sotsializatsiya) zarurati paydo bo'lishi mumkin. Birinchidan, bunday vaziyatlar shaxsning vertikal va gorizontal ijtimoiy harakatlarini yuzaga keltiradi, bu uning faoliyatini ob'yektiv shartlarini o'zgartirishga olib keladi, uning ijtimoiy mavqeini, jamiyatda o'ynaydigan ijtimoiy rollarning mazmuni va tuzilishini o'zgartiradi. Eski ijtimoiy rollarni rad etish va yangilarini ishlab chiqish asos bo'ladi. Bularning barchasi insonning ma'lum o'zgarishlariga olib keladi, uning shaxsiyatida, o'ziga xosligida iz qoldiradi, pozitsiyalar, maqomlar va bajariladigan rollar tuzilishining o'zgarishi bilan birga keladi. Shaxsning boshqa odamlar bilan munosabatlari, aloqalari va bog'liqliklarining yangi tuzilishi shakllanadi, faoliyatning yangi shakllari, muloqot va boshqalar o'zlashtiriladi. Ikkinchidan, shaxsni qayta sotsializatsiya qilish zarurati katta ijtimoiy-iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy yoki ijtimoiy-madaniy o'zgarishlar bilan bog'liq bo'lishi mumkin, bu odamlarning etarlicha keng ommasini, turli ijtimoiy guruhlar vakillarini qamrab oladi. Bunday qayta ijtimoiylashuvga ko'plab misollar keltirish mumkin: huquq, madaniyat, iqtisod va boshqa sohalardagi islohotlar. Uchinchidan, agar ilgari ma'lum bir jamiyatning huquqiy, axloqiy yoki boshqa me'yorlarini buzgan shaxs jamiyatdan ajratilgan bo'lsa, resotsializatsiya zarurati dolzarblashadi.

Jamiyat va shaxs maqsadlari o'rtasidagi bog'lovchi u yoki bu sotsial sistema bo'lishi mumkin. Shaxsning jamiyatga, sotsial jamoalarning turli tiplariga madaniyat elementlari, sotsial norma va qadriyatlarni o'zlashtirish orqali sodir bo'ladigan jarayon ijtimoiylashuv deb ataladi. Individning sotsial tashkilot elementi bo'lishi qanday tarzda ro'y berishdan, bir tomondan, sotsial tashkilotning shaxsga ta'sir etishi qobiliyatshi shakllanishi, ikkinchi tomondan shaxsning boshqa odamlar ta'siriga berilishi qobiliyatini shakllanishiga bog'liqdir.

Shaxs ijtimoiylashuv jarayonini ikki bosqichga: yani sotsial adaptatsiya va sotsial interiorizatsiyaga ajratish mumkin. Moslashuv - ushbu turdagi sotsializatsiya mexanizmi shaxsning uni o'rab turgan ijtimoiy sharoitlarga, masalan, yangi jamiyat sharoitlariga moslashishini o'z ichiga oladi. "Shaxs o'z manfaatlarini yaigi sotsnal vaziyatda o'zgartira olmaydigan holatlarda uni o'zgartirishga majbur qiladigan sotsial adaptatsiya mexanizmi ishga tushadi. Sotsial adaptatsiya mexanizmlari shaxsda o'zgargan sharoitga shaxsiy munosabatini shakllantirish imkonini beradi va shu bilan birga shaxs faoliyati natijasida kelib chiqadigan keskinlikni yumshatish imkonini beradi"[1, 43]. "Sotsial adaptatsiya jarayoni, asosan oilada boshlanadi va shakllanadi. Oiladagihar qanday munosabatlar shaxsning ijtimoiylashuvida o'z aksini topadi. Shu boisdan individning shaxs sifatida shakllanishida oila asosiy rol o'ynaydi"[2, 62].

Interiorizatsiya - bu shaxsning o'zi o'rgangan qoidalar, talablar va me'yorlardan xabardorligidir. Bunday holda, o'zlashtirilgan qadriyatlar shaxs ichki dunyosining ajralmas qismiga aylanadi va ularni amaliyotda qo'llash imkoniyati paydo bo'ladi. "Sotsial interiorizatsiya, ya'ni sotsial norma va qadriyatlarning individ ichki dunyosiga kirishish jarayonidir. Shaxs sotsial muhitga qorishib ketmaydi, balki unga mustaqil birlik sifatida kiradi. Ko'pgina nazariyalarda shaxsning ijtimoiylashuvi, tashqi ta'sir ob'yekti sifatidagina qaraladi. Bu nazariyalarda asos qilib faqatgina ijtimoiylashuv yordamida sotsial o'zgaradigan insonning tabiiy mohiyati olinadi; shaxsning aktivligi va unga beriladigan biologik xususiyatlar hisobga olinmaydi"[2, 62].

Ijtimoiylashuv shunga asoslanadiki, odam ijtimoiy faoliyati sifatida o'zi ham ijtimoiy hayotining hamma sharoit va vaziyatlarini belgilovchi omildir. Shaxs sotsial ta'sirlanishning ob'yekti va sub'yektidir. Ijtimoiylashuv jarayonida belgilar tizimi muhim ahamiyatga ega. Belgilar yordamida jamiyat individlar faoliyatini boshqaradi. Individ sotsial faoliyat ko'rsatish uchun sotsial jamoada qabul qilingan belgilar va ularni ishlatish usullarini o'zlashtirgan bo'lishi kerak.

Ijtimoiylashuv omillari - deganda jamiyatda mavjud bo'lgan jarayonning borishi va samaradorligiga bilvosita ta'sir ko'rsatadigan tabiiy va ijtimoiy obyektlar yoki hodisalarning yig'indisi tushuniladi. Ijtimoiylashuv omillari ushbu jarayonning yo'nalishini belgilaydi.

Ijtimoiylashuvning asosiy tarkibiy qismlari:

1. Oila: Yoshlar uchun birinchi ijtimoiy muhit oiladir. Oila a'zolari, ayniqsa ota-onalar, bolaga jamiyatda qanday munosabatda bo'lishni, qanday qadriyatlarni hurmat qilishni o'rgatadi. Oila ijtimoiylashuvning birinchi va eng muhim bosqichi hisoblanadi.

2. Maktab va ta'lim muassasalari: Maktab yoshlarning bilim olishdan tashqari, ijtimoiy munosabatlar o'rnatish, jamiyatning me'yorlariga moslashish imkonini beradi. O'qituvchilar, sinfdoshlar va boshqa xodimlar yoshlarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi.

3. Do'stlar va tengdoshlar: Yoshlarning tengdoshlar bilan aloqalari juda muhim. Bu guruh orqali ular o'zaro qo'llab-quvvatlash, fikr almashish, hissiy va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi. Do'stlar yoshlarning ijtimoiy identitetini shakllantiradi va turli ijtimoiy rollarni o'rganishga yordam beradi.

Ijtimoiylashuv jarayoni yoshlarning o'ziga bo'lgan ishonchni oshirishga, jamiyat bilan integratsiya qilishga va kelajakda ijtimoiy mas'uliyatli shaxs bo'lishga yordam beradi. Bu jarayon turli omillar va jamiyatdagi o'zgarishlarga qarab davom etadi.

Shu bilan birga, yoshlarning ijtimoiylashuvi har doim ham oson bo'lmaydi, chunki ular yangi ijtimoiy sharoitlar, madaniy farqlar va jamiyatdagi o'zgarishlarga moslashishlari kerak.

Yoshlarning ijtimoiylashuvi muammosi zamonaviy jamiyatning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Chunki yoshlar eng himoyasiz ijtimoiy guruhlardan biri bo'lib, ayni paytda

zamonaviy jamiyatdagi destruktiv o'zgarishlarga moyil bo'ladi. Yoshlar ijtimoiy-demografik guruh sifatida 14 yoshdan 30 yoshgacha bo'lgan shaxslarni o'z ichiga oladi. Bu inson hayotidagi eng muhim davr bo'lib, jismoniy va ijtimoiy-mehnat yetukligiga erishishni nazarda tutadi. Yoshlarning ijtimoiylashuvi odatda ikki asosiy yo'nalishga ega:

1. Oila ijtimoiylashuvi – oila qurish va farzand ko'rish.
2. Kasbiy ijtimoiylashuv – kasbiy muvaffaqiyatlarga erishish.

Aynan shu davrda shaxs faol shakllanishi va rivojlanishi sodir bo'ladi. Bu jarayonga huquqiy va madaniy ijtimoiylashuv, ya'ni jamiyatga xos axloqiy-huquqiy normalar, stereotiplar va xatti-harakat namunalari o'zlashtirilishi ham kiradi.

Yoshlarning o'z imkoniyatlarini ortiqcha baholashga moyilligi, o'zini va boshqalarni adekvat baholash qobiliyatining yetarli emasligi ularning turli harakatlar va jamoalarga qo'shilishiga sabab bo'ladi. Bunday harakatlar esa har doim ham ijobiy yo'nalishda bo'lmaydi, balki ko'pincha jamiyat va o'zlari uchun zararli bo'ladi. Ko'plab yoshlar o'z hayotiy salohiyatini amalga oshira olmaslik va jamiyatda o'z o'rnini topa olmaslik hissini boshdan kechirdi. Bu holat ularning farzandlarining – zamonaviy yoshlar submadaniyati vakillarining – ruhiy va axloqiy holatiga ham katta ta'sir ko'rsatdi. Natijada, ko'pgina yoshlar aniq qadriyat va me'yoriy tushunchalarga ega bo'lmagan holda voyaga yetmoqda. Ko'pchilik esa yolg'izlik va jamiyat tomonidan e'tiborsizlikni og'riqli qabul qilib, o'z noroziligini destruktiv harakatlar va tajovuzkorlik orqali namoyon qilmoqda.

Zamonaviy jamiyatda axborot ko'pligi, fikrlar xilma-xilligi va turli ijtimoiy institutlar (dunyoviy va diniy) tomonidan ilgari surilayotgan ziddiyatli axloqiy qadriyatlar tufayli yoshlar o'z hayotiy ustuvor yo'nalishlarini to'g'ri belgilashda qiynalmoqda. Bu esa o'z navbatida, yoshlar tomonidan keskinroq qabul qilinadigan qator muammolarni keltirib chiqaradi.

“Yoshlarning ijtimoiylashuvida eng muhim yo'nalishlardan biri kasbiy ijtimoiylashuv hisoblanadi. Yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish ijtimoiylashuvning yana bir muhim yo'nalishidir. Zamonaviy jamiyat, asosan, pragmatizm va moddiy qadriyatlarga asoslangan bo'lgani sababli, yosh avlodning dam olish madaniyati ham shunga mos shakllanmoqda”[3, 67]. Bugungi kunda ommaviy axborot vositalari yoshlarning ijtimoiylashuvida muhim omilga aylanib bormoqda. Afsuski, ularning aksariyati ijobiy ta'sir ko'rsatmayapti. Ayniqsa, elektron ommaviy axborot vositalari (ijtimoiy tarmoqlar, internet va televizor) yoshlarning bo'sh vaqtining katta qismini egallab, ularning dunyoqarashi, qadriyatlari va hayot tarzini shakllantiruvchi asosiy omillardan biriga aylanmoqda.

Xulosa. Maqolada yoshlar ijtimoiylashuvi jarayonida me'yor va ijtimoiy og'ish tushunchalari falsafiy nuqtai nazardan tahlil qilindi. Ijtimoiy me'yorlar yosh shaxsning xulq-atvori, qadriyatlari va ijtimoiy identitetini shakllantirishda asosiy omil sifatida namoyon bo'lsa,

og‘ish holatlari ijtimoiy muvozanatning vaqtinchalik buzilishi va shaxs hamda jamiyat o‘rtasidagi ziddiyatlar sifatida ko‘rsatildi. Shu bilan birga, zamonaviy globallashtirish, axborot texnologiyalari va qadriyatlar transformatsiyasi yoshlar ijtimoiylashuviga sezilarli ta‘sir ko‘rsatishi aniqlanib, me‘yor va og‘ishning dialektik munosabati yoshlarning ijtimoiy tajribasini chuqurroq tushunishga xizmat qilishi ta‘kidlandi. Natijada, yoshlar ijtimoiylashuvini o‘rganish jarayonida me‘yor va og‘ish tushunchalarini falsafiy tahlil qilish ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb ahamiyatga ega ekani isbotlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. N.Aliqoriyev. Umumiy sotsiologiya. Darslik. Toshkent, 1999.
2. O.Xodjayev. Sotsiologiya. O‘quv qo‘llanma. Toshkent, 2021.
3. G.Karimova. Madaniyat sotsiologiyasi. O‘quv qo‘llanma. Farg‘ona.
4. Рафико́ва, Д. К., & Каримо́ва, Г. Й. (2020). Ёшларни ижтимоий фаоллигини оширишда кадрларнинг аҳамияти. *Перекрёсток Культуры*, 2(1).
5. Тешабоев, М., Каримов, Ў., & Каримова, Г. (2022). Глобallashtirish Шароитида Ёшлар Тарбиясига Салбий Таъсир Этувчи Омиллар Ва Уларнинг Хусусиятлари. *So‘Ngi Ilmiy Tadqiqotlar Nazariyasi*, 5(1), 382-388.